

Література

1. Білокінь С.І. Глухівська трагедія. Із записок Іллі Рогатинського. *Сіверщина в історії України*: Зб. наук. праць / Голова редкол. С.А. Слесарев. Київ–Глухів, 2009. С. 159–167.
2. Іванущенко Г.М. Українське відродження 1917-1920 років на Сумщині: спроба документального відтворення подій. *Сумський історико-архівний журнал*. 2009. № 6–7. С 149–170.
3. Белашов В.І. Глухів – забута столиця гетьманської України. Київ: Україна, 1992. 132 с.
4. Захарчук А. Державотворчі пошуки на Слобожанщині в контексті Української революції. Політико-правовий аспект. Суми: Козацький вал, 2002. 139 с.

РОСІЙСЬКО-ШВЕДСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ ТА УКРАЇНА НАПЕРЕДОДНІ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ 1709 РОКУ

Денис Аторін

Науковий керівник:
Петренко Наталія

Російсько-шведське протистояння та події перед Полтавською битвою 1709 року становлять важливий етап Великої Північної війни (1700-1721), що відбувалася між великими європейськими державами. Основні сторони конфлікту були Російська імперія під командуванням царя Петра I та Швеція під керівництвом Карла XII.

На початку XVIII ст. Російська імперія переживала період розбудови та реформ під проводом Петра I. Петро визначив для себе завдання захоплення прибережних територій Балтійського моря, контроль над якими забезпечив би країні зручний доступ до морських шляхів та розвиток торговельних зв'язків. Однак Швеція володіла значним впливом в регіоні та контролювала ключові території, такі як Латвія та Естонія. Початково Карл XII успішно протистояв російській армії, однак у 1709 р. відбулося поворотна подія – Петро I розгромив шведську армію в Полтавській битві [3, с. 23].

Основною передумовою Полтавської битви став початок Великої північної війни. Вона, в свою чергу, розпочалася через те, що шведське панування у Північній Європі почало оспорюватися. З 1613 по 1617 рр, за правління видатного полководця Густава Адольфа, королівськими військами було відвойовано данську провінцію Кальмар, а також Інгрію та Калерію, які були захоплені під час московської Смути. Через чотири роки у поляків було відібрано Ригу – один з найбільших прибалтійських портів.

З часом шведська монархія розпочала пошук нових союзників, щоб розширити свій вплив у Центрально-Східній Європі. В планах Стокгольму передбачалася експансія на нові території, починаючи з Речі Посполитої. Одночасно велике хвилювання викликала діяльність Московії, яка досягла серйозних успіхів на сході

в районі польсько-литовського кордону у 1654-1655 рр. Після зникнення Османської загрози в Європі, важливою стала пропозиція Бранденбурга про відкриття шляху до Балтійського моря. Курфюрст Фрідріх III Бранденбурзький запропонував Петру I брати участь у розділі територій, які були захоплені Швецією в Прибалтиці. Усе це відіграло важливу роль у наближенні військового конфлікту [4].

Нова політика Москви, яка суттєво відрізнялася від попередньої, хвилювала гетьмана та козацьку старшину. Раніше війни, які вела Москва, хоч і відповідали певним інтересам української сторони, наприклад, операції в Причорномор'ї, у яких українська сторона грала важливу та навіть вирішальну роль, тепер вони розгорталися на великій відстані від українських земель. Участь у такій війні стала не вигідною для українського козацтва. Практично, вони ставали заручниками у геополітичній грі, де їхня доля перетворювалася на щось подібне до розмінної картки.

Руїна, яка розгорнулася в другій половині XVII ст., сильно негативно позначилася на відносинах між Гетьманщиною та Московією. Внутрішня нестабільність та зовнішні втручання, особливо під час масштабного розділу територій у Центрально-Східній Європі, призвели до того, що козацька держава втратила свою активну роль в міжнародних відносинах, а її землями торгували всі, хто мав інтерес у поділі. Козацькі еліти намагалися використовувати конфлікти інтересів між сусідніми державами на свою користь, але вони не змогли відновити цілісність територій держави. Підписання Андрусівського перемир'я у 1667 році та Вічного миру у 1686 році між Річчю Посполитою та Московією стали вирішальними у розділі земель козацької держави. Таким чином, Москва отримала повний контроль над козацькою автономією. Реформи Петра I, а також зміна орієнтації з півдня на північ змінили становище Гетьманщини. Вступ у Північну війну означав кардинальні заходи для змін політичного устрою – і саме тоді стало зрозуміло, ким бачить Москва Гетьманщину – лише військом, яке не відрізнялось від інших, наприклад слобідських чи донських козаків [2].

На фоні Північної війни, навколо Гетьманщини складалася важка політична ситуація. Гетьман Іван Мазепа не бачив майбутнього для українського народу над яким висить Москва, з урахуванням відношення російського царя Петра I до українців, а територія Гетьманщини знову могла стати полем бою між іншими державами. Врешті-решт, прихід шведів на територію України, чий король вбачав і свої інтереси, а також посилення гніту з боку Москви, були остаточними аспектами, які вплинули на рішення Мазеви. Домовленості між ним і Карлом XII вбачали умови для існування Гетьманщини, перспектива перемоги над Росією була цілком можлива. Через вибір Мазеви ті, хто його підтримав були піддані репресіям. Деякий час перед битвою, дещо з дипломатичної стратегії було пропущено, а також не було враховано всю важкість військового походу. Все це вплинуло на перебіг самої битви.

У червні 1709 року відбулася Полтавська битва, де російська армія під командуванням Петра I перемогла шведську армію Карла XII. Після цієї поразки Швеція втратила свій великий вплив у регіоні, а Росія стала ключовим гравцем на північному сході Європи. Полтавська битва визначалася як переломний момент в історії Великої Північної війни та розширенням впливу Російської імперії [1].

Після Полтавської битви, Швеція втратила свою позицію як одна з провідних держав Європи, і конфлікт між Росією та Швецією тривав до 1721 р., коли було укладено Ніштадтський мир. Згідно з цим миром, Росія отримала контроль над

багатьма територіями на північному заході, Швеція втратила свої позиції в Балтійському регіоні. Російська імперія зміцнила свою позицію як ключовий гравець у північній частині Європи.

Література

1. Бондаренко О. 8 липня 1709 року відбулася Полтавська битва. URL: <https://ridna.ua/2020/07/8-lypnya-1709-roku-vidbulasya-poltavska-bytva/> (дата звернення 14.11.2023).
2. Чухліб Т. Полтава. Український рахунок. Український тиждень : веб-сайт. URL: <https://tyzhden.ua/History/231994> (дата звернення 14.11.2023).
3. Чухліб Т. Шлях до Полтави: Україна і Росія за доби гетьмана Мазепи. Київ: Наш час, 2008. 263 с.
4. Шурхало Д. Від Конотопа до Полтави: як за 50 років змінилася військова потуга Гетьманату. *Радіо Свобода* : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30040671.html> (дата звернення 14.11.2023).

РОЛЬ ФЕДОРА САВИЧА У МУРУВАННІ ТРОЇЦЬКОГО СОБОРУ В ГЛУХОВІ

Вадим Гриценко

Науковий керівник:

Андрій Гриценко

Родина Савичів відома перш за все завдяки діяльності двом генеральним писарям – Саві Прокоповичу та його сину Семену Савичу. Однак і їх нащадки, хоча й не входили до складу генеральних старшин, але також залишили певний слід в історії нашої держави.

Зокрема, онуки Семена Савича і надалі поєднували їх козацько-старшинський рід з не менш відомими прізвищами Ханенків та Якубовичів. Зокрема, у його сина **Федора Семеновича** з дружиною Настасією Петрівною (бл. 1703 - ?) було два сина Федір (? - 1768 – раніше 1778) та Петро (1729 – ран. 1772). Старший Федір Федорович народився в 1718 році в селі Ведмеже на Роменщині. Універсалом від 2 травня 1750 р. за служби прадіда, діда і батька (прадід Сава Прокопович – писар суду генерального, потім суддя генеральний, дід Семен Савич – теж писар генеральний до смерті, батько Федір Савич – бунчуковий товариш) спільно з братом Федоромотримав чин бунчукового товариша. Був присутній у Генеральному військовому суді. Абшитований в 1768 р. [12; 13].

Він вдало одружився на донці генерального осавула Марії Яківні Якубович (1730 – 1778 – ран. 1790). **Якубович Яків Дем'янович** (? – жовтень 1758) – у **1741 р.** генерал-аншеф і лейб-гвардії підполковник Кейт запропонував Генеральній військовій канцелярії призначити його з бунчукового товариша **генеральним осавулом** на місце померлого Мануйловича. 14 січня 1741 р. він приніс присягу [13, с. 232].

Хоча, **Федір Федорович Савич** більше уславив себе як відомий архітектор. Його вчителем був Андрій Васильович Квасов, що сформував першу українську